

N:o 55.

Ank. till Riksd. kansli den 30 april 1897, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 15 kap. 23 och 24 §§ strafflagen.

22, 23 och 24 §§ i 15 kap. strafflagen äro för närvarande af följande lydelse:

22 §. »Tvingar någon, utan laga rätt, eller med missbruk af sin rätt, genom våld eller hot, annan att något göra, tåla eller underlåta; straffes högst med straffarbete i två år, i de fall der gerningen ej med svårare straff särskildt belagd är.»

23 §. »Hotar man annan, muntligen eller skriftligen, med miss-handel eller brottslig gerning, och sker det på sådant sätt eller under sådana omständigheter, att anledning är att befara, det hotet verkställas skall; dömes, der ej det hot med särskildt straff belagdt är, till böter eller fängelse i högst sex månader.»

24 § (enligt lag den 9 juni 1893). »Brott, som i 22 § sagdt är, må ej åtalas af allmän åklagare, der ej målsegande angifver det till åtal, eller ock genom brottet någon tvingats att delta i arbetsinställelse eller hindrats att återgå till arbete; ej heller må brott, som i 23 § sägs, åtalas af annan, än målsegande.»

Uti en inom Första Kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, n:o 36, hemställer herr *Ljungberg*,

dels att 23 § af 15 kap. strafflagen må erhålla följande lydelse:

»Hotar man annan, muntligen eller skriftligen, med misshandel eller brottslig gerning, och sker det på sådant sätt eller under sådana omständigheter, att anledning är att befara, det hotet verkställas skall, eller söker någon medelst trugande, lockande eller tubbande eller annorledes förmå annan att nedlägga arbete, som han enligt lag eller aftal är skyldig att utföra, eller att vägra öfvertagandet af honom erbjudet arbete, dömes, der ej det hot och den lockelse med särskildt straff belagdt är, till böter eller fängelse i högst sex månader. Lag samma vare för den, som utställer vakter att afhålla personer från något arbete eller som låter bruka sig till sådan vakthållning»;

dels att 24:e § af samma kapitel må erhålla följande lydelse:

»Brott, som i 22 § sagdt är, må ej åtalas af allmän åklagare, der ej målsegande angifver det till åtal, eller ock genom brottet någon tvingats att delta i arbetsinställelse eller hindrats att återgå till eller att öfvertaga erbjudet arbete»;

dels ock att slutorden i 24 § af nämnda kapitel, nemligen: »ej heller må brott, som i 23 § sägs, åtalas af annan än målsegande», må uteslutas.

Till stöd för motionen anför motionären:

»De olycksdiga följder, som arbetsinställelser nästan alltid medföra icke blott för arbetsgifvarne utan äfven för arbetarne sjelfva, göra det till en bjudande pligt för lagstiftaren att, om möjligt, afböja eller åtminstone minska dessa följder.

Man kan icke heller säga, att dessa förluster drabba allenast enskilda personer.

Det afbrott i produktionen, som oftast, då liffig efterfrågan råder, genom en strejk uppstår, medför för landet sjelft antingen en förminskning i tillgången å vissa varor och sålunda en prisstegring å dessa, eller, der utländsk konkurrens inskrider, förlusten af kunder för den inhemska marknaden. Stora förråd af råmateriel och äfven förädlade alster förfaras; och maskiner samt andra mer eller mindre fasta kapitaler vanvårdas och ligga räntelösa.

Redan allenast *farhågan* för en strejk utöfvar ett hämmande tryck på företagsamheten; och en enda arbetsinställelse kan icke blott vålla oförskylt lidande för tredje man utan äfven verka förderfligt för andra industrigrenar, hvilkas behof den strejkande industrien icke längre kan tillfredsställa. Der tillverkningen afser den stora massans förbrukningsartiklar, kan prisstegringen framkalla nöd bland de fattigaste klasserna;

och gäller strejken kommunikationsväsendet eller de förrättningar af största vikt, för hvilka samhället sysselsätter ett större antal arbetare, såsom t. ex. renhållning, brandväsende m. m., äfventyras hela samhällets sunda lif och bestånd.

För fall af sistnämnda art är den nuvarande lagstiftningen alldeles otillräcklig, och en ganska ny erfarenhet har visat, att helt andra och vida kraftigare lagbestämmelser i det hänseendet erfordras. Men äfven för mindre samhällsvådliga strejker måste tillses, att icke främmande upp-
vigglare få insteg bland arbetarne och antingen tillstålla eller förlänga arbetsinställelser samt att främmande eller från andra håll inkallade arbetare icke förhindras att öfvertaga ett nedlagdt arbete.

I sistnämnda afseende visar sig en märklig brist i den lagförändring, som år 1893, genom lag af den 9 juni, vidtogs. Derigenom har nemligen i 15 kap. 24 § strafflagen väl blifvit stadgadt, att åtal må ske af allmän åklagare, om någon hindrats att återgå till arbete; men man har förgätit det ofta inträffande fall, att andra arbetare genom våld, hot eller lockelser, förhindras att öfvertaga arbeten, som förut i yrket varande arbetare nedlagt, ja, att sistnämnde arbetare till och med blockera det bruk eller den verkstad, som de försatt i overksamhet. Detta förbiseende är desto mera märkligt, som den kongl. propositionen n:o 24 i detta ämne vid samma riksdag innehöll en mera omfattande och tillfredsställande redaktion af ifrågavarande §, nemligen — — »der ej genom brottet någon blifvit hindrad från lofligt arbete.»

Emellertid torde äfven sådant förtydligande af detta stadgande erfordras, att icke endast våld, utan äfven hot och lockelser innefattas i de hinder, som afses.

För några månader sedan inträffade i en stad i södra Sverige, att renhållningskarlarna, då nytt tjänsteaftal för tiden från 24 oktober skulle ingås, nedlade arbetet; och då drätselkammaren i deras ställe tillkallade folk dels från Stockholm och dels från Jönköping, blefvo dessa genast in-
dragna i fackföreningslokalen och med hot och lockelser öfvertalade att återresa.

Ett annat exempel lemnar det beklagliga förhållande, som främmande uppvigglare åstadkommo vid ett bruk i Södermanland. Sedan från en af sina arbetare blockerad verkstad i Nyköping beställning ingått till nämnda bruk å ett stycke gjutgods, och brukets gjutare redan förklarar sig villige att verkställa arbetet, infunno sig på söndagen derefter ett par emissarier, som förmådde gjutarne att vägra arbetets utförande, och för dessa personers skull blef, genom brukets nedläggande, hela den fem gånger större personalen utan både lön och arbete.

Den stora och långvariga Norbergsstrejken skulle, säges det, aldrig hafva utbrutit, om icke en uppviglare uppträdde, sedan de 273 arbetarne redan dels underskrifvit, dels beslutat underskrifva de hyreskontrakt, hvarom tvisten gälde. Han förledde de senare att ändra sitt beslut och att tillika förmå de öfrige att återkalla sina namnteckningar.

Med hvilken förblindelse och till hvilken skada för sin egen existens, arbetare kunna underkasta sig fackföreningars och andra folkledares ordres, visar följande exempel:

En murarestrejk utbröt på våren 1896 i en stad i Skåne, hvarvid arbetarne fordrade timpenningens höjande från 36 till 40 öre. Arbetarne sjelfva voro fullt nöjda med sina 36 öre, men fackförbundsstyrelsen i Malmö ditsände ett ombud, som förbjöd dem att arbeta under 40 öre, och de »fria» arbetarne vågade icke säga nej, utan nedlade arbetet. Då anskaffades andra murare, som icke tillhörde förbundet, och ett derefter af de förre gjordt försök att öfvertala dem att lemna platsen blef bestämdt tillbakavisadt. Och så fingo de strejkande, af hvilka de flesta voro familjefäder, gå der och svälta.

Det synes mig, att den strafflöshet, som nu tillåter hvarje uppviglare att förleda arbetare dels att undandraga sig dem tillhörande arbete, dels ock att förhindra andra att öfvertaga de senares förrättningar, borde upphöra, samt att ett stadgande derom borde införas i strafflagen, exempelvis i 23 § af 15 kap.

Att straffbestämmelse för lockelser icke är något för vår lagstiftning okänt, kan ses af 42 § legostadgan, der det heter: »Locker husbonde annans tjenstehjon att tjenst uppsäga, böte 6 rdr 32 sk.» Och obestriddigt är, att *förledandet af en eller par tjenare* är mycket mindre straffvärdt och betänkligt än att förleda *hela skaror af arbetare* att öfvergifva åtaget arbete eller att, trots derom träffad öfverenskommelse, vägra att i de förras ställe fullgöra arbete.

24 paragrafens slutord: »ej heller må brott, som i 23 § sägs, åtalas af annan än målsegande» torde saklöst kunna uteslutas, då ingen skada sker, om åklagare uppträder, der en målsegande saknar mod eller tillfälle att åtala brottsliga hotelser.»

Den af motionären föreslagna ändringen i 23 § af strafflagens 15 kapitel kan utskottet ej finna lämplig. Väl må medgifvas önskvärdheten att genom lagbestämmelser förebygga arbetsinställelser eller mildra de svåra följderna deraf — utskottet har i ett föregående utlåtande haft tillfälle att

härom sig uttala — men under inga förhållanden torde man kunna såsom medel härför godkänna en lagändring, som skulle beteckna ett afsteg från allmänna straffrättsprinciper. Sådan är emellertid den af motionären i nyssberörda paragraf ifrågasatta, då densamma afser att såsom brottsligt bestraffa förledandet till en handling, ehuru denna sista icke är med straff belagd. Motionärens till stöd anförda jmförelse med bestämmelsen i 42 § legostadgan om ansvar för lockelse af tjenstehjon ur tjenst lämpar sig ej härför, då denna sista bestämmelse står i full enlighet med nyss angifna straffrättsgrundsats. Afvikandet ur tjenst är nemligen med straff belagdt, alltså att såsom brott anse.

Hvad åter beträffar motionärens förslag att i 24 § af ofvanberörda kapitel göra ett tillägg i syfte att under offentlig åtalsrätt hänföra det fall, att någon, på sätt i 22 § omförmäles, hindras att öfvertaga erbjudet arbete, hyser utskottet den uppfattningen, att ett dylikt tillägg utgör en följd-riktig konsekvens af de grunder, som betingat paragrafens nuvarande lydelse. Såsom man torde erinra sig, ingick Riksdagen år 1892 till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, huruvida icke allmän åklagare måtte berättigas att å tjenstens vägnar tala å sådana under 15 kap. 22 § strafflagen hänförliga förbrytelser, som afsåge att genom våld eller hot hindra annan från fortsättande af lofligt arbete, som han sig åtagit, samt derefter för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser i ämnet.

Såsom skäl för sin framställning anförde Riksdagen bland annat:

Erfarenheten från senare tidens arbetsinställelser i vårt land gafve vid handen, att upprörande kränkningar af arbetets frihet ej sällan förekomme, i det att arbetare, som ville fortsätta det arbete, de åtagit sig att utföra, med hot eller våld hindrats derifrån och tvingats att delta i arbetsinställelsen. Arbetarnes eget väl kräfde, att mot dylika rättskränkningar bereddes dem ett verksammare skydd, än gällande lagstiftning för-mådde gifva. Det åsyftade målet kunde lättast vinnas derigenom, att ifråga-varande brott ställes under allmänt åtal. Det vore nemligen uppenbart, att fruktan för hämnd eller andra under trycket af ett olidligt tvång framkallade hänsyn i allmänhet förhindrade en angivelse, som eljest icke uteblifvit, och att sålunda, derest förbrytelser af ifrågavarande art ställes under allmänt åtal, desamma säkerligen kunde antagas i de flesta fall komma att erhålla välförtjent näpst.

I anledning af denna Riksdagens skrifvelse afläts till 1893 års Riksdag förslag om ändrad lydelse af 24 § i 15 kap. strafflagen, uti hvilket förslag under allmänt åtal hänfördes brott, hvarigenom någon hindrats från lofligt arbete.

Laguskottet, hvars hemställan bifölls af Riksdagen, vidtog emellertid i propositionens förslag en ändring för att bringa detsamma i närmare öfverensstämmelse med hvad Riksdagen sjelf i berörda skrifvelse hemställt.

Af hvad i ärendet förekommit torde emellertid den slutsatsen kunna dragas, att intet särskildt skäl förefunnits för sådan begränsning af 24 §, att hindrande från att öfvertaga erbjudet arbete ställts utom offentligt åtal; och då, såsom utskottet redan uttalat, ett bifall till motionärens förslag härutinnan synes utskottet lämpligt, anser utskottet detta böra antagas, dock efter iakttagande af en mindre, formel ändring.

Hvad slutligen angår herr Ljungbergs förslag att genom uteslutande af 24 §:s slutord ställa de i 23 § omnämnda brott under allmänt åtal, vill utskottet erinra derom, att lagstiftningen om brotts undantagande från allmänt åtal grundar sig dels derpå, att en del brott möjligen kunna vara förenade med omständigheter af den ömtåliga beskaffenhet, att de ej böra till offentlig behandling framdragas, om ej den förnärmade sjelf önskar sådant, dels ock derpå, att en del brott äro af så ringa allmän betydelse, att det icke ansetts lämpligt att med deras åtalande besvära allmänna åklagaren. Lämpligheten af dessa grundsatser, hvarpå jemväl det af motionären till uteslutande föreslagna stadgandet hvilar, torde icke kunna ifrågasättas; och finner utskottet följaktligen motionen i denna del icke böra förordas.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet alltså hemställa:

1:o) att Riksdagen med anledning af förevarande motion måtte för sin del antaga följande

L a g

angående ändrad lydelse af 15 kap. 24 § strafflagen.

Härigenom förordnas, att 15 kap. 24 § strafflagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

Brott, som i 22 § sagdt är, må ej åtalas af allmän åklagare, der ej målsegande angifver det till åtal eller ock genom brottet någon tvingats att deltaga i arbetsinställelse eller hindrats att återgå till arbetet eller att öfvertaga erbjudet arbete; ej heller må brott, som i 23 § sägs, åtalas af annan än målsegande; samt

2:o) att förevarande motion i öfrigt icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 30 april 1897.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.

Reservation

mot utskottets hemställan i första punkten af herrar *Hasselrot* och *E. Svensson*.

Herrar *Fröberg*, *F. Andersson*, *Redelius* och *Ohlsson* hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.